

Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy

**Założenia organizacji systemu prewencji wypadkowej
w ramach funduszu ubezpieczeń społecznych
z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych**

- 1. Uzasadnienie systemu prewencji wypadkowej**
- 2. Podstawy prawne systemu prewencji wypadkowej**
- 3. Założenia proponowanego systemu prewencji wypadkowej**

Warszawa, dnia 8 marca 2005 roku

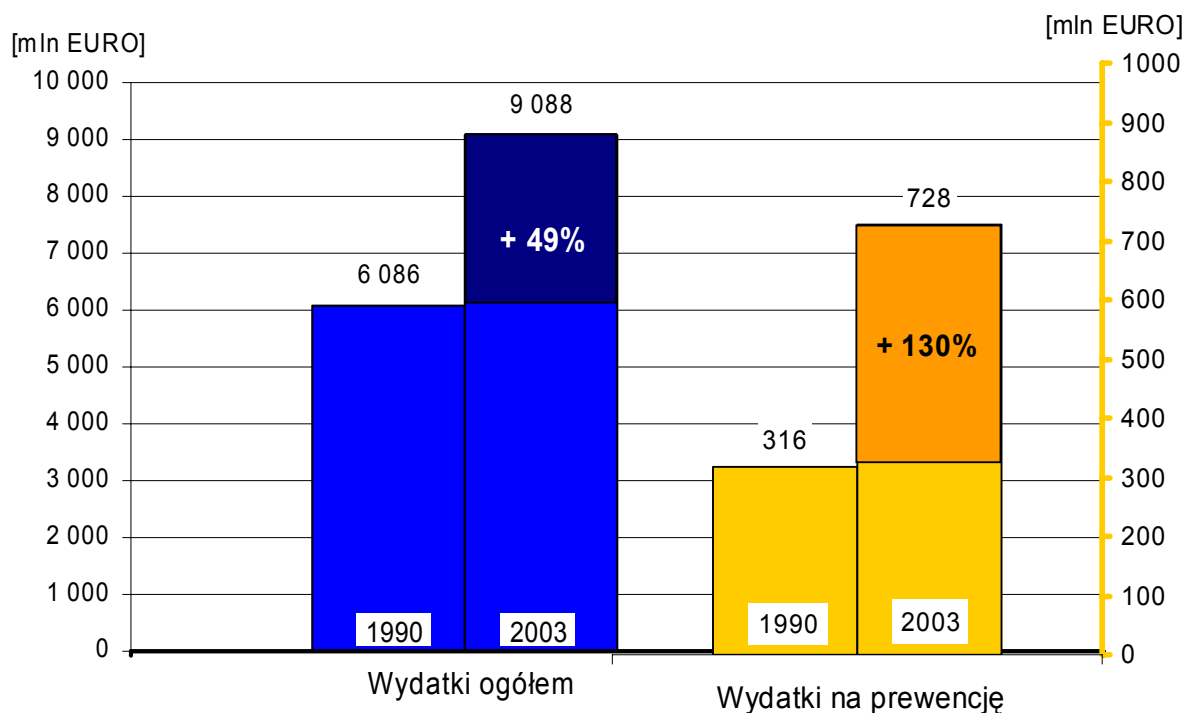
1. Uzasadnienie systemu prewencji wypadkowej

„Tysiące istnień ludzkich i miliony dolarów traci się co roku w wyniku wypadków przy pracy. Twierdzą więc, że prewencja jest ogromnej doniosłości funkcją ubezpieczenia wypadkowego. Instytucje ubezpieczeniowe powinny zapobiegać wypadkom dla własnego dobra i są moralnie zobowiązane czynić w tym kierunku tak dużo, jak to jest możliwe. Dodatkowo, działając we własnym interesie, zdają one sobie sprawę, że osiągnięte przez nie w ten sposób korzyści oznaczają wielokrotnie wyższe korzyści dla ubezpieczonych.”

Te słowa, wypowiedziane w latach trzydziestych przez Herberta Heinricha, uznawanego za „ojca nowoczesnej prewencji wypadkowej” nie straciły na aktualności, a przeświadczenie, iż prewencja wypadkowa jest opłacalna, od ponad półtora wieku znajduje swoje odbicie w działaniach instytucji zajmujących się ubezpieczeniem z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych zarówno w krajach Unii Europejskiej, jak i w innych krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo, takich jak Australia, Kanada lub USA.

Skutecznie prowadzone działania prewencyjne oznaczają nie tylko mniejsze wydatki dla instytucji ubezpieczeniowych, ale także skutkują zmniejszeniem kosztów ponoszonych przez budżet państwa, pracodawców, a także samych poszkodowanych w wyniku wypadków przy pracy i chorób zawodowych. „Każdy dolar zainwestowany w prewencję oznacza 4 do 6 dolarów zysku” – stwierdza amerykańska *Occupational Safety and Health Administration*. Stwierdzenie to potwierdzają również doświadczenia innych krajów.

W krajach wysokorozwiniętych prewencja stanowi jeden z podstawowych filarów systemu ubezpieczenia wypadkowego, a nakłady finansowe przeznaczane na działalność prewencyjną w ramach funduszy ubezpieczenia wypadkowego wykazują silną dynamikę wzrostową, znacznie przewyższającą wzrost całości wydatków z tych funduszy. Np. wydatki na prewencję z funduszu ubezpieczenia wypadkowego w Niemczech wzrosły z 316,4 mln Euro w 1990 r. do 728,1 mln Euro w 2003 r. tj. o 130% przy wzroście ogółu wydatków w tym okresie z 6.086,4 mln Euro do 9.088,1 mln Euro tj. o 49% (rys. 1). Z kolei w Austrii wydatki na prewencję wzrosły z 27 mln Euro w 1993 r. do 51 mln Euro w 2002 r. tj. o prawie 91% przy wzroście w tym okresie ogółu wydatków z ubezpieczenia wypadkowego o 37%.

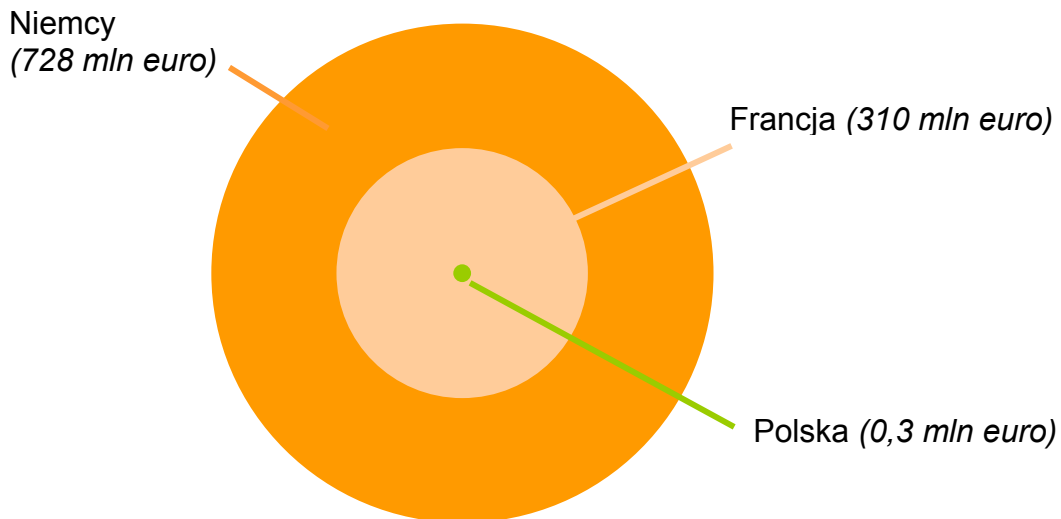
Rys. 1. Wydatki z funduszu ubezpieczeń wypadkowych ogółem i na prewencję w Niemczech w 1990 i 2003 roku

W Polsce prewencja wypadkowa należy do zadań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych od niedawna, a wydatki ponoszone na nią w pierwszych latach funkcjonowania nowej ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. nr 199, poz. 1673 art. 37) są wielokrotnie mniejsze, niż w krajach takich jak Niemcy, Francja czy też Austria (tablica 1, rys. 2 i 3).

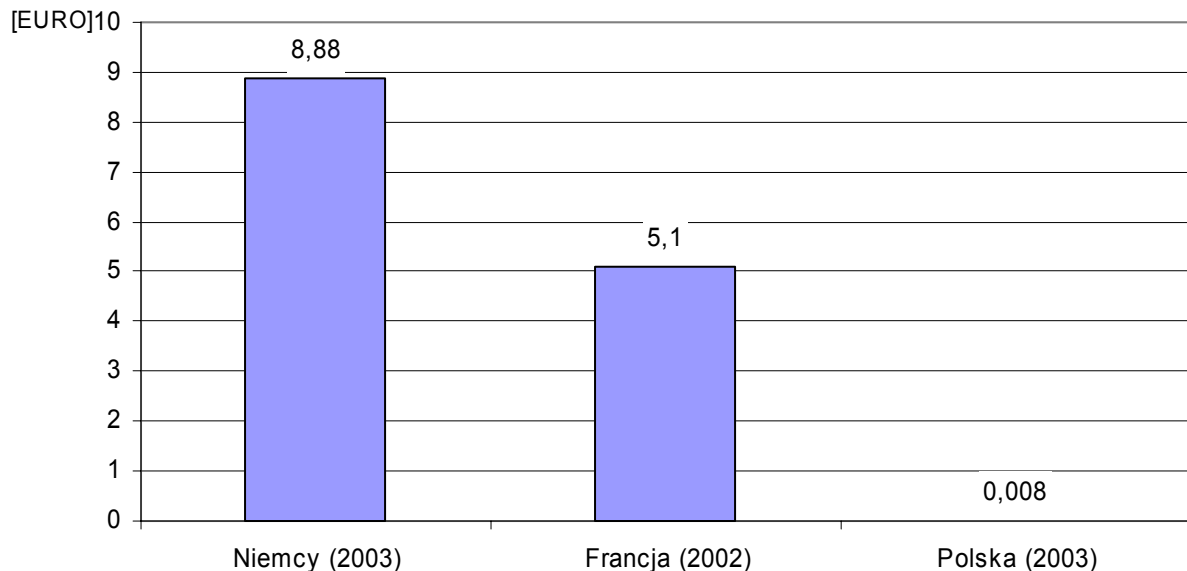
Tablica 1. Wydatki na prewencję z funduszy ubezpieczeń wypadkowych

Kraje	Rok	Wydatki z funduszu ubezpieczenia wypadkowego		
		ogółem [mln EURO]	w tym na prewencję [mln EURO]	% wydatków ogółem
Niemcy	2003	9 090	728	8,0%
Francja	2002	6 710 ^{x/}	310	4,6%
Austria	2002	1 090	51	4,7%
Polska	2003	1 000 ^{x/}	0,3	0,03%

x/ bez uwzględnienia kosztów administracyjnych

Rys. 2. Wydatki na prewencję z funduszu ubezpieczeń wypadkowych w Niemczech, Francji i Polsce

Rys. 3. Wydatki na prewencję z funduszu ubezpieczeń wypadkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca

W funkcjonujących w krajach UE instytucjach ubezpieczeniowych ze środków pochodzących z ubezpieczenia wypadkowego, a przeznaczonych na prewencję finansowane są m.in. działania prewencyjne bezpośrednio w przedsiębiorstwach oraz badania naukowe mające na celu opracowywanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie zapobiegania wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym.

Na przykład:

- we Francji w 2002 r. na prewencję wydatkowano 310 mln Euro, co stanowiło 4,6% ogółu wydatków z ubezpieczenia wypadkowego. Z tej kwoty ok. 46 mln Euro tj. 15% ogółu kwoty przeznaczonej na prewencję przeznaczane jest rocznie na kontrakty prewencyjne z przedsiębiorstwami. Ponadto 68 mln Euro (równowartość 285 mln zł) tj. 22% wydatków na prewencję stanowił budżet Narodowego Instytutu Badań i Bezpieczeństwa (INRS), który w całości finansowany jest przez Narodowy Fundusz Prewencji Wypadków przy Pracy i Chorób Zawodowych, zasilany przez składki na ubezpieczenie wypadkowe;
- w Niemczech w 2003 r. na prewencję wydatkowano 728,1 mln Euro, co stanowiło 8,0% ogółu wydatków z ubezpieczenia wypadkowego. Z tej kwoty 20 mln Euro (84 mln zł) przeznaczono na działalność Instytutu Bezpieczeństwa Pracy Kas Ubezpieczenia Wypadkowego (BIA), w całości finansowanego przez Centralną Federację Branżowych Kas Ubezpieczenia Wypadkowego (HVBG). Ponadto ok. 48 mln Euro przeznaczono na finansowanie innych niemieckich placówek naukowo-badawczych zajmujących się problematyką bezpieczeństwa pracy i zdrowia;

Również w Polsce przewiduje się finansowanie z funduszu prewencji wypadkowej prac naukowo-badawczych mających na celu eliminację lub ograniczenie przyczyn powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe. O tym, że może to dać wymierne korzyści świadczą opracowane w wyniku prowadzonych dotychczas prac innowacyjne rozwiązania techniczne i organizacyjne, mające na celu zapobieganie wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym. Przykłady takich rozwiązań oraz szacowane korzyści ich wdrożenia przedstawiono w tabelicy 2.

Tablica 2. Przykłady innowacyjnych rozwiązań technicznych w zakresie prewencji wypadków i chorób zawodowych oraz szacowane korzyści ich wdrożenia

L.p.	Krótki opis rozwiązania	Szacowane korzyści wynikające z wdrożenia rozwiązania
1.	 <p>Rękawice antywibracyjne ORPEL AV, (produkowane na licencji CIOP-PIB przez Spółdzielnię Usług Techniczno-Handlowych i Wdrożeń „ORPEL”) skutecznie tłumią drgania w zakresie częstotliwości 32÷1250 Hz, zabezpieczając równocześnie ręce przed niską temperaturą i wilgocią. Są przewidziane do stosowania w szczególności na tych stanowiskach pracy, na których są wykorzystywane elektronarzędzia i narzędzia pneumatyczne. Ich stosowanie skutecznie chroni przed chorobą wibracyjną.</p> <p>Rozwiązanie nagradzane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Złoty medal na 48 Światowych Targach Wynalazczości, Badań Naukowych i Nowych Technik – BRUSSELS EUREKA 1999, - Złoty Laur na Międzynarodowych Targach BHP 1999 w Katowicach - Grand Prix SAWO'99. 	<p>W ostatnich latach co roku u ok. 200 osób w Polsce stwierdza się występowanie zespołu wibracyjnego. Oznacza to, że koszt nowo przyznanych rent z tytułu zachorowania na zespół wibracyjny wynosi rocznie ok. 4 500 000 zł.</p> <p>Należy tu podkreślić, że stosowanie rękawic powinno praktycznie całkowicie wyeliminować przypadki zespołu wibracyjnego.</p>

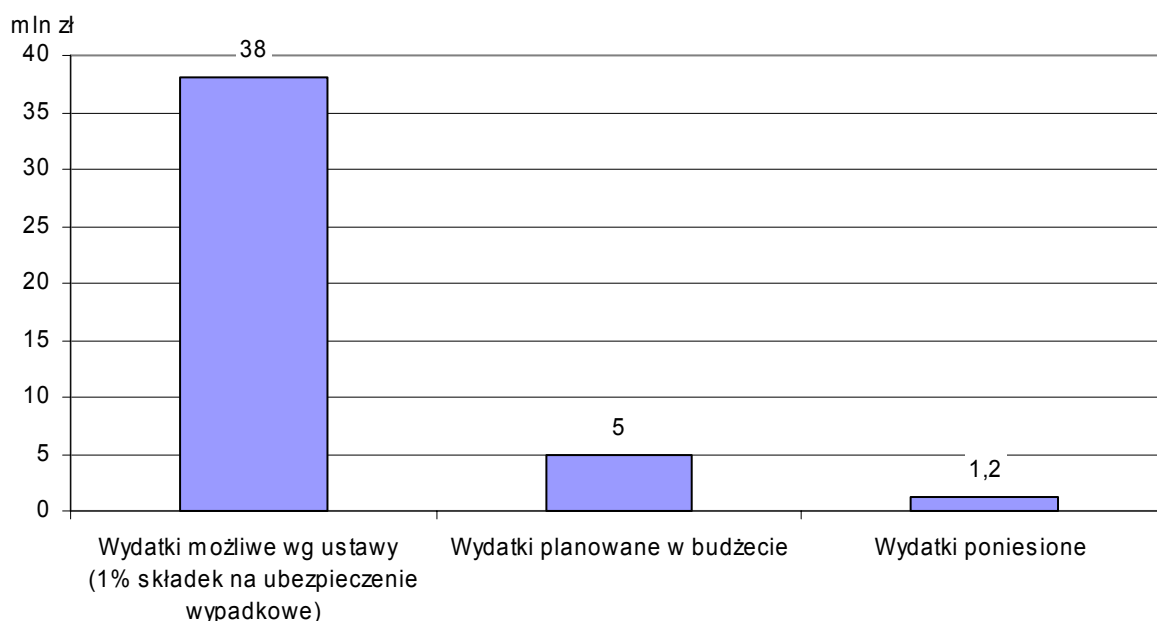

2.	<p>Nauszniki przeciwhałasowe z regulowanym tłumieniem</p> <p>Nauszniki przeciwhałasowe z regulowanym tłumieniem FASER 1N-E3 (produkowane na licencji CIOP-PIB w Fabryce Sprzętu Ratunkowego i Lamp Górniczych FASER S.A.) skutecznie chronią przed hałasem, a także poprawiają zrozumiałość mowy oraz słyszalność sygnałów ostrzegawczych. Ich charakterystyka tłumienia dostosowuje się do poziomu hałasu. Są szczególnie przydatne w środowisku, w którym występują hałasy o dużej dynamice, z wyraźnie</p>	<p>Co roku u ok. 1000 osób orzeka się głuchotę zawodową. Dodatkowo ok. 200 wypadków jest związanych z występowaniem na stanowisku pracy hałasu oraz ok. 500 wypadków jest związanych ze złą sygnalizacją bezpieczeństwa. Duża część to wypadki powodujące absencję. Zastosowanie nauszników przeciwhałasowych z regulowanym tłumieniem może zapobiec zarówno powstawaniu nowych chorób, jak i występowaniu wypadków przy pracy powodowanych brakiem słyszalności sygnałów ostrzegawczych.</p>
----	--	--

	<p>obserwowanymi cichymi okresami a także w sytuacjach, w których występuje hałas przerywany lub może wystąpić niespodziewany hałas impulsowy.</p> <p>Rozwiązanie nagradzane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Srebrny medal 49 Światowe Targi Wynalazczości, Badań Naukowych i Nowych Technik - BRUSSELS EUREKA 2000, Medal Międzynarodowej Fundacji na Rzecz Nauki - Internationale Eureka 49 Światowe Targi Wynalazczości, Badań Naukowych i Nowych Technik – BRUSSELS EUREKA 2000, - Złoty Laur Głównego Inspektora Pracy Międzynarodowych Targach BHP 2001 w Katowicach. 	<p>Zakładając, że zastosowanie tego rodzaju nauszników przeciwhałasowych przyczyni się do uniknięcia tylko 1 wypadku ciężkiego i 5 wypadków powodujących absencję oszacować można, że straty powodowane rocznie wypadkami przy pracy zmniejszą się o ok. 463 000 zł.*</p> <p>Dodatkowo, ograniczenie liczby przypadków głuchoty zawodowej tylko o 5% oznacza zmniejszenie kosztu nowo przyznawanych rent o ponad 1 mln zł rocznie.</p>
3.	<p>Zabezpieczenia przed upadkiem z wysokości - "sztywne" i "elastyczne" masy kotwiczące przeznaczone do jednoczesnego stosowania przez kilku pracowników</p> <p>Masy kotwiczące przeznaczone są do użytkowania przy pracach na wysokich budynkach, których konstrukcja uniemożliwia stosowanie tradycyjnego kotwienia (np. szklane ściany). Urządzenia te, spoczywając swobodnie na podłożu, powstrzymują spadanie człowieka przyłączonego do nich za pośrednictwem systemu ochronnego. Rozwiązanie może być wykorzystywane jednocześnie przez kilku (do trzech) pracowników. Trwają prace dotyczące uruchomienia produkcji seryjnej.</p>	<p>Co roku zdarza się ponad 4000 wypadków powodowanych upadkami z wysokości, z czego ok. 150 ciężkich i ponad 50 śmiertelnych.</p> <p>Zastosowanie mas kotwiczących powinno przyczynić się do obniżenia liczby tych wypadków, co oznacza zmniejszenie związanych z nimi strat.</p> <p>Jeżeli zastosowanie mas kotwiczących będzie skutkowało ograniczeniem liczby wypadków ciężkich o 5 w skali roku i tak samo zmieni się liczba wypadków śmiertelnych, to straty z tytułu wypadków przy pracy zmaleją o ponad 4 mln zł rocznie.*</p>

* W obliczeniach wykorzystano wyniki analizy kosztów wypadków przy pracy przeprowadzonej w ramach Projektu Celowego Zamawianego PCZ 16-21 pn. „Analiza kosztów wypadków przy pracy”.

W 2003 r. na prewencję wypadkową finansowaną z funduszu ubezpieczenia wypadkowego ZUS przyznano 5,0 mln zł., z czego wydano zaledwie 1,2 mln zł. (równowartość ok. 300 tys. Euro), co stanowiło 0,03% całości wydatków z tego funduszu. Tymczasem według ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych na prewencję wypadkową może być przeznaczane do 1% należnych składek na ubezpieczenie wypadkowe, co w 2003 r. stanowiło równowartość do ok. 38,7 mln zł. (rys. 4). W roku 2004 na prewencję przeznaczono jeszcze mniej, gdyż zaledwie - 0,5 mln zł. (ok. 0,12 mln Euro), a w 2005 - wg ustawy budżetowej na rok 2005 - 1,25 mln zł (ok. 0,3 mln Euro).

Rys. 4. Wydatki na prewencję wypadkową w Polsce w 2003 roku

Równocześnie w roku 2002 koszty społeczne wypadków przy pracy oszacowano w Polsce na ok. 2,23 mld. zł¹. Na te koszty składają się głównie koszty ponoszone przez ZUS oraz koszty leczenia ponoszone przez Narodowy Fundusz Zdrowia, a także koszty ponoszone przez poszkodowanych i ich rodziny oraz przez przedsiębiorstwa. Wśród kosztów ponoszonych przez ZUS największy udział mają koszty świadczeń rentowych (zwłaszcza w przypadku wypadków śmiertelnych i ciężkich) a ponadto koszty jednorazowych odszkodowań i zasiłków chorobowych. Łatwo jest stwierdzić, że spadek liczby wypadków tylko o 1% oznacza oszczędności rzędu 22 mln zł w skali roku.

¹ J. Rzepecki, Analiza kosztów wypadków przy pracy, sprawozdanie z PCZ 16-21, Warszawa, CIOP-PIB 2004

Korzyści wynikające z wdrożenia skutecznego systemu prewencji wypadkowej mogą być jednak znacznie większe – na przykład w Niemczech wskutek systematycznych działań prewencyjnych finansowanych z funduszu ubezpieczenia wypadkowego:

- wskaźnik wypadków przy pracy zmaleł z 52 na 1000 zatrudnionych w roku 1990 do 32,5 w roku 2002, a więc o ponad 37% w ciągu 12 lat,
- działania prewencyjne dotyczące profilaktyki chorób skóry u fryzjerek obniżyły tę liczbę tych chorób z 4 516 w 1991 r. do 1 182 w 2003 r., co spowodowało znaczące obniżenie liczby wypłacanych odszkodowań,
- kampania prewencyjna obniżyła o 80% liczbę przypadków alergii na latex - z 1 262 przypadków w 1998 r. do 228 w 2003 r.

W strukturze wydatków z funduszu ubezpieczenia wypadkowego w Niemczech systematycznie wzrastają wydatki na prewencję i rehabilitację, a maleją koszty wypłacanych odszkodowań.

Działania prewencyjne dają również wymierne korzyści zaangażowanym w ich realizację przedsiębiorstwom, skutkując między innymi zmniejszeniem strat powodowanych wypadkami przy pracy, absencją chorobową związaną z warunkami pracy oraz zwiększeniem wydajności i jakości pracy, wpływając również na zwiększenie konkurencyjności. Przykłady działań prewencyjnych prowadzonych na poziomie przedsiębiorstw w Wielkiej Brytanii w ramach programu *Business Benefits of Health and Safety* oraz wynikające z nich korzyści przedstawiono w tabelicy 3.

Tablica 3. Przykłady działań prewencyjnych prowadzonych na poziomie przedsiębiorstw w Wielkiej Brytanii w ramach programu *Business Benefits of Health and Safety* oraz wynikające z nich korzyści

Przedsiębiorstwo: Transco , liczba zatrudnionych: 11 500, rodzaj działalności: dostawa gazu			
Działania prewencyjne	Koszty działań	Osiągnięte rezultaty	Korzyści ekonomiczne
Doskonalenie zarządzania BHP: <ul style="list-style-type: none"> - profesjonalne szkolenia w zakresie zarządzania bezpieczeństwem pracy, - systematyczne informowanie pracowników o stanie BHP i wprowadzanych usprawnieniach, - wprowadzenie procedur zgłaszania uwag przez pracowników, - omawianie zagadnień BHP na cotygodniowych spotkaniach kierownictwa, - dodatkowe spotkania poświęcone BHP z udziałem przedstawicieli pracowników i konsultantów z HSE (Health and Safety Executive), - przeprowadzanie analiz przyczyn wypadków w dniu ich wystąpienia, przekazywanie wniosków wszystkim pracownikom. 	<ul style="list-style-type: none"> - około 870 tys. EURO na zarządzanie BHP i szkolenia, - około 3,6 mln EURO przekazanych na cele charytatywne w zamian za wskazywanie i ograniczanie przez pracowników zagrożeń w pracy 	<ul style="list-style-type: none"> - spadek liczby wypadków o 80%, - wzrost kultury bezpieczeństwa, - skuteczniejsza analiza wypadków, - znaczący wzrost liczby zgłaszanych uwag dotyczących bezpieczeństwa i zdarzeń potencjalnie wypadkowych, - wzrost morale i zadowolenie pracowników, - poprawa wizerunku przedsiębiorstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - spadek liczby dni straconych wskutek wypadków przy pracy o ponad 80% (z 35,5 do 6,6 na 1 000 pracowników w latach 1998-2003), - około 6,5 miliona EURO zaoszczędzonych przez 4 lata dzięki zmniejszeniu liczby wypadków przy pracy (koszty czasu niezdolności do pracy, koszty postępowania powypadkowego i odszkodowań)

Przedsiębiorstwo: Unic plc , liczba zatrudnionych: 4 700, rodzaj działalności: przemysł spożywczy			
Działania prewencyjne	Koszty działań	Osiągnięte rezultaty	Korzyści ekonomiczne
Doskonalenie zarządzania BHP: <ul style="list-style-type: none"> - profesjonalne szkolenia kadry kierowniczej i nadzoru w zakresie zarządzania bezpieczeństwem pracy, - wdrożenie systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy, realizacja trzyletniego programu eliminacji wypadków przy pracy i chorób zawodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - szkolenia: około 350 tys. EURO (przez 3 lata), - przegląd polityki i procedur: około 69 tys. EURO (czas pracy pracowników) 	<ul style="list-style-type: none"> - obniżenie wskaźnika wypadków przy pracy z 34,2 do 16,1 na 1000 pracowników (1999-2003) - kierownictwo i nadzór traktują sprawy szkolenia w zakresie BHP jako część swoich obowiązków - wzrost kultury bezpieczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> - około 145 tys. EURO zaoszczędzonych rocznie w wyniku spadku liczby dni straconych z powodu wypadków przy pracy o 36% (z 2835 do 1807 (1999-2002)), - obniżenie kosztów odszkodowań o ponad 45% (z 241 do 131 EURO na osobę), - spadek wypłat z OC pracodawcy o ponad 8,5%.
Przedsiębiorstwo: Rolls-Royce plc , liczba zatrudnionych: 22 000, rodzaj działalności: Inżynieria i produkcja przemysłowa			
Działania prewencyjne	Koszty działań	Osiągnięte rezultaty	Korzyści ekonomiczne
Nowa polityka zarządzania absencją: <ul style="list-style-type: none"> - wszyscy pracownicy z niezdolnością do pracy powyżej 4 tygodni objęci są programem rehabilitacyjnym, - monitorowanie i dokumentowanie absencji pracowników, jej przyczyn i kosztów. 	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie polityki i procedur: około 11 tys. EURO, - zebrania kierownictwa i osób zarządzających personelem: około 290 tys. EURO 	<ul style="list-style-type: none"> - kontrola przyczyn nieobecności pracowników, - zmniejszenie liczby dni absencji chorobowej, - zadowolenie pracowników z troski kierownictwa o szybki powrót do pracy 	<ul style="list-style-type: none"> - około 23 mln EURO w okresie 1999 -2002 (obniżenie liczby dni nieobecności pracowników)

Podobne korzyści odnotowują również przedsiębiorstwa polskie.

Na przykład w Zakładach Tekstylno – Konfekcyjnych „Teofilów” S.A. w Łodzi w ramach działań prewencyjnych przystąpiono do wdrażania systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy poprzez:

- wdrożenie metod szacowania i redukcji ryzyka zawodowego przy planowanych zadaniach,
- wprowadzenie systemu informowania wszystkich pracowników o ryzyku zawodowym na stanowiskach pracy,
- opracowanie procedur zarządzania bezpieczeństwem pracy w zakresie komunikowania się oraz przeprowadzania działań korygujących i zapobiegawczych.

W wyniku wdrożenia zasad systemowego zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy liczba wypadków przy pracy zmniejszyła się po dwóch latach trzykrotnie, zaś po trzech latach czterokrotnie. O ponad 4 tys. dni zmalała absencja chorobowa pracowników. Poprawił się przepływ informacji między kierownictwem i pracownikami, zwiększyło się zaangażowanie pracowników w działania związane z zarządzaniem bezpieczeństwem i higieną pracy.²

² C. Reczulski, K. Bednarz „Korzyści wynikające z wdrożenia systemu zarządzania bezpieczeństwem pracy w ZTK „Teofilów” S.A. w: Materiały konferencyjne III Krajowej Konferencji „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy w przedsiębiorstwie”, organizator CIOP-PIB, Kielce 2001

2. Podstawy prawne systemu prewencji wypadkowej

2.1. Stan aktualny

Zgodnie z postanowieniami art. 37. pkt. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. nr 199 z dnia 28 listopada 2002 r., poz. 1673) środki z funduszu prewencji wypadkowej przeznaczają się na finansowanie działalności związanej z zapobieganiem wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym, a w szczególności na:

- 1) analizy przyczyn i skutków wypadków przy pracy, a zwłaszcza wypadków śmiertelnych, ciężkich i zbiorowych, oraz chorób zawodowych;
- 2) upowszechnianie wiedzy o zagrożeniach powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe oraz sposobach przeciwdziałania tym zagrożeniom;
- 3) prowadzenie prac naukowo-badawczych mających na celu eliminację lub ograniczenie przyczyn powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe.

2.2. Propozycje zmian

W celu skuteczniejszej realizacji działań prewencyjnych przez ZUS proponuje się wprowadzenie do ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych uzupełniających zapisów dotyczących:

- dofinansowania działań związanych z prewencją wypadkową w przedsiębiorstwach,
- powołania Rady ds. Prewencji Wypadkowej, nadzorującej wydatki funduszu,

a także uściślenie zapisu dotyczącego wysokości wydatków na prewencję wypadkową w ten sposób, by określał on dokładnie wysokość nakładów na tę prewencję i umożliwiał ich zwiększenie do 1,5% należnych składek na ubezpieczenie wypadkowe w okresie pięcioletnim.

Proponuje się, aby:

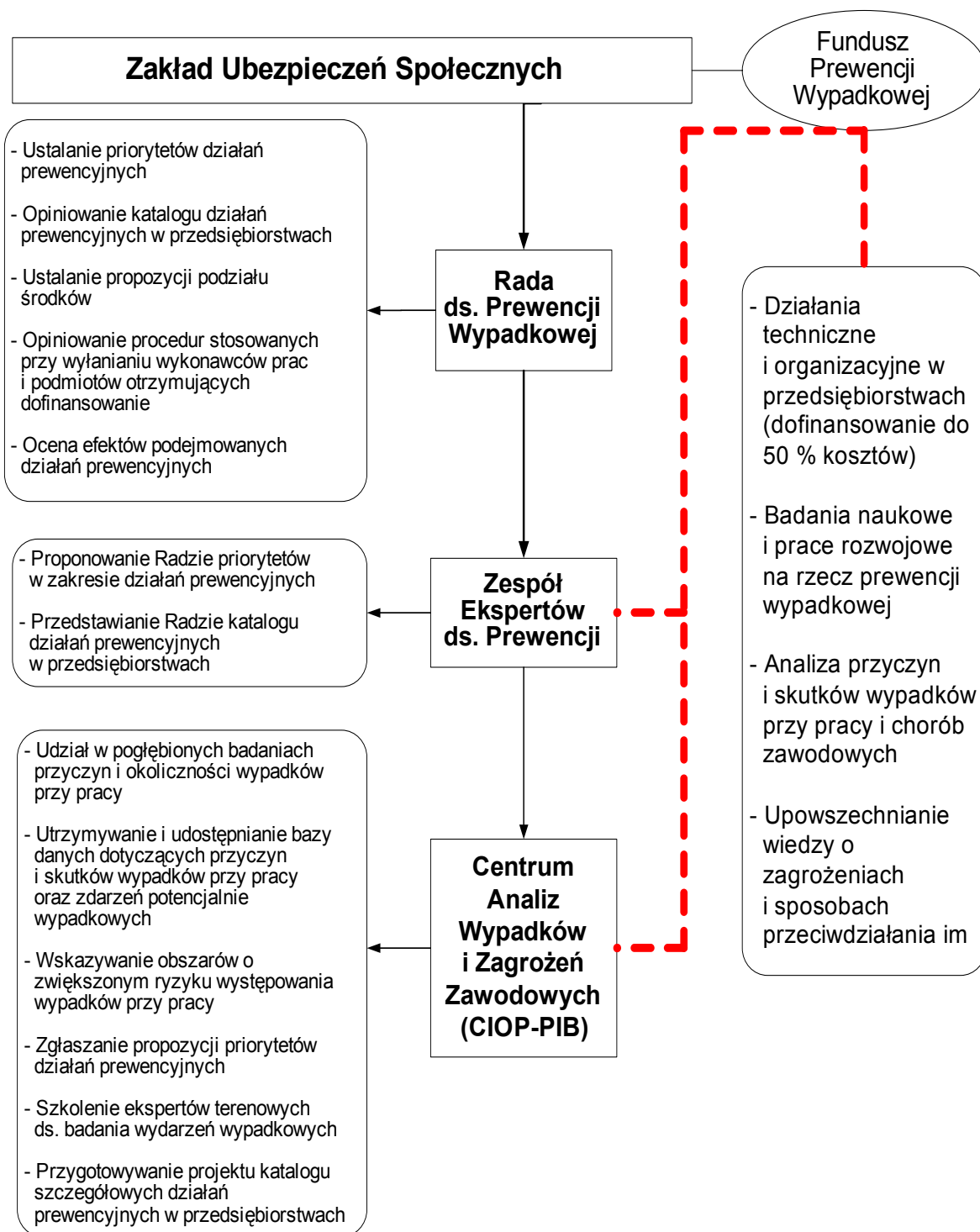
- ok. 50% funduszu prewencji wypadkowej było przeznaczane na dofinansowywanie przedsiębiorstw w zakresie działań techniczno-organizacyjnych dotyczących prewencji wypadków przy pracy i chorób zawodowych (dofinansowanie do udziału własnego przedsiębiorców do wysokości 50% kosztów działań),
- ok. 30% funduszu prewencji wypadkowej było przeznaczane na prowadzenie analiz i prac naukowo-badawczych mających na celu eliminację lub ograniczenie przyczyn powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe oraz
- ok. 20% funduszu prewencji wypadkowej było przeznaczane na działania związane z upowszechnianiem wiedzy o zagrożeniach oraz sposobach przeciwdziałania tym zagrożeniom, z uwzględnieniem wyników prowadzonych prac naukowo - badawczych.

3. Założenia proponowanego systemu prewencji wypadkowej

3.1. Struktura systemu

Postanowienia ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych oznaczają konieczność wprowadzenia w życie skutecznego systemu prewencji wypadkowej związanego ściśle z państwowym systemem ubezpieczeń społecznych realizowanym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Przedstawione w tym punkcie założenia proponowanego systemu umożliwiają realizację zadań wynikających z ustawy w jej obecnym brzmieniu oraz dodatkowo uwzględniają możliwość realizacji zadań proponowanych w punkcie 2.2.

Schemat struktury funkcjonalnej proponowanego systemu prewencji wypadkowej, z uwzględnieniem zadań tworzących go organów, przedstawiono poniżej.

Przy proponowaniu struktury systemu prewencji wypadkowej, a także formułowaniu zasad funkcjonowania poszczególnych modułów systemu kierowano się następującymi założeniami:

- środki finansowe z funduszu prewencji wypadkowej powinny być przeznaczane na cele priorytetowe, ustalane przede wszystkim na podstawie wyników analiz przyczyn i skutków wypadków przy pracy, a zwłaszcza wypadków śmiertelnych, ciężkich i zbiorowych, oraz chorób zawodowych w Polsce, a także z uwzględnieniem trendów międzynarodowych,
- powinna być zapewniona wysoka jakość badań naukowych mających na celu eliminację lub ograniczenie przyczyn powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe, co oznacza potrzebę ich wykonywania przez najlepsze państwowe jednostki naukowo-badawcze kompetentne w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- metody i środki stosowane do szerokiego upowszechnienia wiedzy o zagrożeniach powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe oraz sposobach przeciwdziałania tym zagrożeniom powinny być maksymalnie dostosowane do potrzeb odbiorców zarówno w treści jak i w formie, a w szczególności powinny uwzględniać uwarunkowania funkcjonowania rozproszonego odbiorcy (małe i średnie przedsiębiorstwa),
- dofinansowywanie działań w przedsiębiorstwach (do 50 % kosztów) powinno być ukierunkowane na wdrażanie wyników badań naukowych i dobrych praktyk.

3.2. Zasady funkcjonowania systemu prewencji wypadkowej

Główną rolę w systemie prewencji wypadkowej odgrywają:

- Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- Rada ds. Prewencji Wypadkowej,
- Zespół Ekspertów ds. Prewencji wraz z Centrum Analiz Wypadków i Zagrożeń Zawodowych.

3.2.1. Rada ds. Prewencji Wypadkowej

W celu realizacji określonych w ustawie działań w zakresie prewencji wypadkowej proponuje się, na wzór rozwiązań stosowanych w krajach Unii Europejskiej³, powołanie przez ministra

³ Ubezpieczenie wypadkowe w większości krajów Unii Europejskiej jest zarządzane przez przedstawicieli partnerów społecznych oraz rządu, którzy uczestniczą przy podejmowaniu decyzji dotyczących wysokości składek oraz realizacji zadań ubezpieczenia wypadkowego w zakresie prewencji, rehabilitacji oraz odszkodowań.

właściwego ds. zabezpieczenia społecznego Rady ds. Prewencji Wypadkowej przy Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (zwanej dalej Radą). Proponuje się, aby w skład Rady wchodziło:

- Prezes ZUS jako przewodniczący Rady,
- 4 osoby powoływane na wniosek ministra właściwego do spraw pracy, w tym co najmniej 2 osoby o uznanym dorobku naukowym w zakresie bezpieczeństwa pracy, ergonomii oraz ochrony zdrowia,
- 3 osoby powoływane z inicjatywy ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, w tym co najmniej 2 osoby o uznanym dorobku naukowym w zakresie polityki i ubezpieczeń społecznych,
- 4 osoby powoływane na wniosek strony związkowej w Komisji Trójstronnej,
- 4 osoby powoływane na wniosek strony pracodawców w Komisji Trójstronnej.

Proponuje się, aby członkowie Rady byli wybierani raz na 3 lata. Członkowie Rady nie otrzymują wynagrodzeń za udział w pracach Rady.

Do podstawowych zadań Rady należy:

- ustalanie priorytetów działań prewencyjnych na dany okres czasu;
- zatwierdzenie i przedstawienie Prezesowi ZUS katalogu szczegółowych działań prewencyjnych w przedsiębiorstwach, które mogą być dofinansowywane z funduszu prewencji wypadkowej, zgodnych z ustalonymi priorytetami;
- ustalanie propozycji podziału środków przeznaczonych na realizację określonych działań priorytetowych;
- opiniowanie procedur stosowanych przez Prezesa ZUS przy wyłanianiu wykonawców prac i podmiotów otrzymujących dofinansowanie z funduszu prewencji wypadkowej oraz ocena ich realizacji;
- ocena efektów podejmowanych działań prewencyjnych.

3.2.2. Zespół Ekspertów ds. Prewencji

Rada ds. Prewencji powołuje Zespół Ekspertów ds. Prewencji. Do zadań Zespołu Ekspertów należy:

- formułowanie propozycji priorytetów w zakresie działań prewencyjnych finansowanych z funduszu prewencji wypadkowej oraz
- opiniowanie i przedstawianie Radzie ds. Prewencji katalogu działań prewencyjnych w przedsiębiorstwach, które mogą być dofinansowywane z funduszu prewencji

wypadkowej, opracowywanego przez Centrum Analiz Wypadków i Zagrożeń Zawodowych.

Propozycje priorytetów w zakresie działań prewencyjnych finansowanych z funduszu prewencji wypadkowej będą formułowane z uwzględnieniem przede wszystkim:

- a. wyników analiz danych statystycznych GUS i ZUS dotyczących przyczyn i skutków wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
- b. wyników kontroli warunków pracy przeprowadzanych przez Państwową Inspekcję Pracy,
- c. wyników pogłębionych analiz przyczyn zagrożeń zawodowych i wydarzeń wypadkowych prowadzonych przez Centrum Analiz Wypadków i Zagrożeń Zawodowych działające w strukturze Centralnego Instytutu Ochrony Pracy - Państwowego Instytutu Badawczego,
- d. trendów międzynarodowych dotyczących działań prewencyjnych ustalanych na podstawie danych o przyczynach wypadków przy pracy i chorób zawodowych publikowanych przez Europejską Agencję ds. Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy (z siedzibą w Bilbao) oraz Europejską Fundację ds. Poprawy Warunków Pracy i Życia (z siedzibą w Dublinie).

Informacje niezbędne do ustalenia propozycji priorytetów działań prewencyjnych przygotowuje Centrum Analiz Wypadków i Zagrożeń Zawodowych.

Proponuje się, aby prace Zespołu Ekspertów ds. Prewencji były finansowane z funduszu prewencji wypadkowej.

3.2.3. Centrum Analiz Wypadków i Zagrożeń Zawodowych

Proponuje się, aby dane i analizy niezbędne do pracy Zespołu Ekspertów ds. Prewencji przygotowowało Centrum Analiz Wypadków i Zagrożeń Zawodowych. Zakres działań Centrum Analiz Wypadków i Zagrożeń Zawodowych powinien obejmować między innymi:

- udział w pogłębionych badaniach przyczyn i okoliczności wypadków przy pracy przy wykorzystaniu odpowiednich modeli i metod do prowadzenia analiz wypadkowych,

- utrzymywanie i udostępnianie bazy danych dotyczących przyczyn i skutków wypadków przy pracy oraz zdarzeń potencjalnie wypadkowych uzyskiwanych w wyniku pogłębionych badań,
- wskazywanie obszarów o zwiększonym ryzyku występowania wypadków przy pracy, w których prowadzone będą pogłębione analizy przyczyn i okoliczności tych wypadków,
- szkolenie ekspertów terenowych ds. badania wydarzeń wypadkowych oraz organizowanie i koordynowanie ich działań na rzecz systemu prewencji wypadkowej,
- przygotowywanie projektu katalogu szczegółowych działań prewencyjnych w przedsiębiorstwach, które mogą być dofinansowywane z funduszu prewencji wypadkowej w danym okresie.

Proponuje się finansowanie prac Centrum z Funduszu Prewencji Wypadkowej ZUS.